

Předmět studia vývojové psychologie, novorozenecké období

Materiál pro vnitřní potřebu,
nešířit, neobsahuje citace

OVP 28. 11. 2014

Vývojová psychologie-předmět studia

- V širším pojetí je předmětem studia vývojové psychologie „studium změn chování a prožívání v časovém průběhu.“
- Dle Schmidta (1978) lze rozlišit 4 předmětné okruhy obecné vývojové psychologie:
- 1/ studium fylogeneze psychiky (*pozorování a srovnávání chování různých druhů živočichů na rozdílném stupni evoluční řady*).

Vývojová psychologie-předmět studia

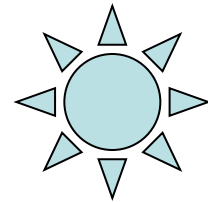
- 2/ Studium antropogeneze psychiky (*vývoj duševna u lidí v různých historických etapách a v různých civilizačních okruzích*).
- 3/ Studium ontogeneze psychiky-*od početí do smrti*.
- 4/ Studium aktuální geneze-*vývoj psychických procesů (např. proces učení, proces osvojení speciální dovednosti)*.
- Z hlediska pedagogického a psychologického má největší význam studium ontogeneze psychiky-tou se budeme také zabývat.

Vývojová psychologie-užší pojetí

- Vývojová psychologie v užším pojetí (ontogeneze lidské psychiky) studuje všechny změny, k nimž dochází v průběhu života člověka.
- Změny:
 - a/evoluční (v dětství a v dospívání)
 - b/ involuční (úbytek schopností a fcí)
- Pedopsychologie, adultopsychologie, gerontopsychologie

Vývojová psychologie - metody

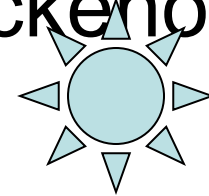
- Hlavní metodou ve vývojové psychologie je zejména pozorování za přirozených nebo experimentálních podmínek. Na základě pozorování svých 3 dcer vytvořil Jean Piaget slavnou teorii kognitivního vývoje.
- Longitudinální přístup-tíž jedinci jsou sledováni po určitou dobu (např. u Matějčka, Dyttrycha, Schüllera a kol. sledování vývoje nechtěných dětí). L. přístup je to královská cesta vývojové psychologie.

Vývojová psychologie - metody

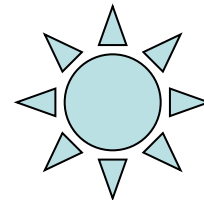
Longitudinální (časosběrnou ve filmařském jazyce) metodu využila i Hana Třeštíková při natáčení dokumenty Manželské etudy.

- Bonnská studie (studie psychického vývoje ve stáří).

Vývojová psychologie - metody

- Příčný přístup – vývojové změny jsou odvozovány nepřímo u různých souborů dětí různého věku k určitému datu měření (např. výkon v IQ testu nebo výška a váha...).
- Otázka pro studenty: **Jaké může mít tento přístup nevýhody?**
- Milsův výzkum změn některých schopností (zej. manuální zručnost).

Jednotlivá období života

Celý svět

**jest jeviště a všichni mužové i ženy
pouze herci, vstupují a odcházejí zas
a jeden člověk hrá v své době mnohé
úlohy,**

a jejich dějství sedmerý jest věk.

**Zprv nemluvně, jež vrňouká a slintá
v své chůvy náručí. Pak plačtivý žák s
tornou, s tváří jako jitro skvoucí, jež
neochotně plouží do školy
se jako plž. A dále milenec**

Jednotlivá období života

**jak výheň sténající, s žalostnou na
obočí své děvy písničkou.**

**Pak vojín láteřící podivně,
jak levhart kousat, žárliv na svou čest
a popudlivý, k sváru nakvašen
a hledající slávy bublinu i v jícnu děla.
Potom sudí jest,
břich kulatoučkový vycpán kapouny,
zrak přísný, vzorně přistřižený vous,
pln moudrých vět a nauk zvětralých,
a tak svůj úkol hrá. Věk šestý pak se
schýlil v hubeného šosáka,**

**Jednotlivá období života
má trepky, okuláry na nose
a měšec po boku, na scvrklých lýtkách
se spodky plandají, jež z mladosti
si dobře ušetřil, a hluboký
hlas mužný do dětského diskantu
zas přecházeje, piští v zvuku svém
a kozmičí. A výjev poslední tu končí
divnou, děje plnou hru,
jest druhé dějství, čiré zapomnění,
kde zuby pryč a chuť a zrak a vše.**

(W. Shakespeare, Jak se Vám líbí, přel. J. V.
Sládek)

Jednotlivá období života

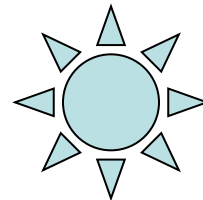
- V první polovině minulého století se zkoumal hlavně vývoj dítěte od narození, později i vývoj dospívajících. Období dospělosti a stáří byla dlouho mimo pozornost.
- Zkoumání prenatálního období je poměrně nedávná záležitost.
- Nicméně již mnoho starověkých i středověkých myslitelů si uvědomovalo význam vývoje člověka od narození do smrti.

Prenatální období

- Studium tohoto nejranějšího období je značně nesnadné.
- Studium chování nedonošených dětí.
- Využití techniky k registraci aktivit dítěte intrauterinně (ultrazvuk, srdeční aktivita, izotopické techniky).
- 3 měsíc in utero-otáčí hlavičku, hýbe končetinami, vraští čelo, reaguje na podráždění, EEG aktivita zatím nediferenciovaná.

Prenatální období

- 5. měsíc in utero-spánek a bdění, reakce na podněty zvukové, vizuální, bolest a tlak.
- Konec těhotenství-rozezná pravděpodobně hlas matky.
- Nenarozené dítě je aktivní, „ovládá“ své prostředí (vyhledává si svou pohodlnou polohu v těle matky, je aktivní při porodu.

Prenatální období

- Nenarozené dítě má schopnost sociální interakce-je v aktivním kontaktu s matkou (neverbální dialog).
- Závěr:1/dobrá psychická stav matky je pravděpodobně významný pro základy psychiky dítěte, i když dosud neznáme mechanismus působení.2/ Jak se dítě připravuje na narození, tak okolní svět se připravuje na dítě (rodiče).

Prenatální období

- Specifika nedonošených dětí-
labilnější, dráždivé, méně reaktivní na
smyslové a sociální podněty.
- Nedonošené dítě představuje
odlišného sociálního partnera, je
méně srozumitelné a předvídatelné.
Pozdější věk-poruchy pozornosti,
vizuomotoriky, úzkostnost, poruchy
řeči, SPU.

Prenatální období

- Zlepšování psychologické kvality života nedonošených dětí-tlumené světlo, měkké podložky, tep matky, klokánkování u rodičů, podpora intuitivního rodičovství.
- Nevýhodný typ interakce ze strany rodičů-přetěžování málo reaktivního nedonošence, přehnaná stimulace za účelem vyvolat první úsměv, vokalizaci. Dítě pak je ještě více nereaktivní. Vzniká začarovaný kruh.
- Pozitivní vliv svépomocných rodičovských skupin.

Prenatální období

Novorozenecké období

- Porod - přirozený porod, omezující důraz na technickou stránku a vyzdvihující aspekt psychologický.
- Pokud má matka větší kontrolu nad porodem, dítě i matka se rychleji po porodu adaptují.
- Frédérick Leboyer, Michel Odent (Znovuzrozený porod).
- Duly (Asociace dul, sociální opora).
- Kritická senzitivní mateřská perioda.
- Rooming-in, Baby friendly hospital.

Novorozenecké období

- Porod - přirozený porod, omezující důraz na technickou stránku a vyzdvihující aspekt psychologický.
- Pokud má matka větší kontrolu nad porodem, dítě i matka se rychleji po porodu adaptují.
- Frédérick Leboyer, Michel Odent (Znovuzrozený porod).
- Duly (Asociace dul, sociální opora).
- Kritická senzitivní mateřská perioda.
- Rooming-in, Baby friendly hospital.

Novorozenecké období

- Schopnost aktivně ovládat prostředí a zapojit se do sociální interakce.
- Vyvinuté základní nepodmíněné reflexy (hledací, sací, polykací, vyměšovací, obranné, orientační, úchopové a polohové).
- Smysly-vidí, rozlišuje základní barvy a tvary, preferuje tvar obličeje před ostatními podněty.
- Sluch-preferuje vyšší ženský hlas, preferuje hlas matky
- Hmat, chuť a čich dobře vyvinuty (chuť již v těhotenství, čichem pozná matku již 6 dnů po narození).
- Senzitivní mateřská perioda-období prvních hodin po narození dítěte.

Novorozenecké období

- Protosociální chování-reaguje na hlas, je upoután obličejem, pozná čichem matku, preferuje dotyk lidské kůže, diferencovaně pláče.
- Schopnost matek rozlišit (rozumět) pláči již několik dní starého dítěte je značná.
- Interakce rodič-dítě: mezi matkou a dítětem se vytváří soulad společně zaměřené pozornosti a společně sdílené emoce **tzv. synchronie pozornosti a afektu**.
- **(Pečovatelské chování lze pozorovat i u dětí od cca 6 roku věku dítěte).**

Novorozenecké období

- Stern (1977) uvádí tři hlavní rysy interakce kojence s rodičem (dle Sterna má interakce rodiče s malým dítětem zcela jiný ráz než s větším dítětem):
 - 1. matka přehání své výrazy (má vyšší hlas, výraznou mimiku, oční kontakt delší, obličej od děcka 20-25 cm).
 - 2. opakuje pouze několik výrazových projevů.
 - 3. tyto projevy opakuje se stereotypií a rigiditou.

Novorozenecké období

- Papoušek využívá termín „intuitivní rodičovství“- předem naprogramované formy péče o potomstvo.

Doporučená literatura:

- Langmeier, J.; Krejčířová, D. (1998): Vývojová psychologie. Grada. Praha.
- (kapitola II. 1. Prenatální období, pro více zvědavé pak i kapitola II.2. Novorozenecké období)
- Odent, M. (1995): Znovuzrozený porod. Argo. Praha (pro všechny, co plánují být rodiči).

Otázky ke zkoušce

- Jak se realizuje longitudinální výzkum ve vývojové psychologii? Jaké má výhody a nevýhody?
- Z jakých psychologických poznatků vycházejí koncepty Baby friendly hospital a Rooming in? Jak se v nemocniční péči aplikují?
- Jak komunikuje matka a novorozenec?

Domácí úkol č. 4

- Najděte v odborné literatuře studii, která by se zabývala tématem psychologických faktorů spojených s porodem nebo psychologickými aspekty novorozeneckého období.
- Napište krátké shrnutí studie (co bylo cílem studie, jaká byla cílová skupina studie, metody výzkumu, výsledky) a doplňte ji vlastní úvahou, jak lze tyto výsledky využít v praxi (zde můžete využít zejména část odborného článku nazvanou Diskuse).